

Series ΣHEFG/C

Set-4

Q.P. Code **228**

Roll No.

Candidates must write the Q.P. Code on the title page of the answer-book.

ਸੰਗੀਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ (ਗਾਯਨ) (ਸਿਧਾਂਤਕ)
(ਪੰਜਾਬੀ ਉਲਥਾ)

MUSIC HINDUSTANI (Vocal) (Theory)
(Punjabi Version)

ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ : 2 ਘੰਟੇ

ਪੂਰਨ ਅੰਕ : 30

Time allowed : 2 hours

Maximum Marks : 30

- ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਛਪੇ ਹੋਏ 5 ਪੰਨੇ ਹਨ ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੇ ਵੱਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਕੋਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਉੱਤਰ ਪੁਸਤਿਕਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ਉਪਰ ਲਿਖਣ ।
- ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿਚ 16 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ।
- ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉੱਤਰ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕ੍ਰਮਾਂਕ (ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ) ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੋ ।
- ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਲਈ 15 ਮਿੰਟ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਸਵੇਰੇ 10.15 ਵਜੇ ਵੰਡੇ ਜਾਣਗੇ । 10.15 ਵਜੇ ਤੋਂ 10.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਉੱਤਰ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਗੇ ।
- Please check that this question paper contains 5 printed pages.
- Q.P. Code given on the right hand side of the question paper should be written on the title page of the answer-book by the candidate.
- Please check that this question paper contains 16 questions.
- **Please write down the serial number of the question in the answer-book before attempting it.**
- 15 minute time has been allotted to read this question paper. The question paper will be distributed at 10.15 a.m. From 10.15 a.m. to 10.30 a.m., the students will read the question paper only and will not write any answer on the answer-book during this period.

ਵਿਆਪਕ ਨਿਰਦੇਸ਼:

- (i) **ਭਾਗ ਓ:** ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਉ । (ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ)
- (ii) **ਭਾਗ ਅ:** ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਉ । (ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ)
- (iii) **ਭਾਗ ਏ:** ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਉ । (ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 6 ਅੰਕ ਹਨ)

ਭਾਗ ਓ

1×8=8

1. 'ਧਮਾਰ' ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਵੱਜਣ ਵਾਲੀ ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਂ ਦੀ ਹੈ ?
 - (a) 18
 - (b) 12
 - (c) 16
 - (d) 14
2. ਤਾਨਪੁਰੇ ਵਿੱਚ 'ਜੋੜੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ' ਕਿਸ ਸਵਰ ਵਿੱਚ ਵਜਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ?
 - (a) ਪੰਚਮ
 - (b) ਰਿਸ਼ਬ
 - (c) ਸ਼ਡਜ
 - (d) ਮਧਿਅਮ
3. ਝਪਤਾਲ ਦੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ :
 - (a) 2, 3, 3, 2
 - (b) 2, 3, 2, 3
 - (c) 3, 2, 3, 2
 - (d) 3, 2, 2, 3
4. ਸਹੀ ਕਥਨ ਚੁਣੋ :
 - (i) ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਗੰਧਾਰ ਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
 - (ii) ਮਾਲਕੋਂਸ ਔਡਵ-ਔਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ ।
 - (iii) ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ 13ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ।
 - (iv) ਵੱਡੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਪਟਿਆਲਾ ਘਰਾਣੇ ਨਾਲ ਹੈ ।
 ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣੋ :
 - (a) (i), (ii)
 - (b) (ii), (iii)
 - (c) (iii), (iv)
 - (d) (ii), (iv)

8. ਕਥਨ I : ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਛੋਟਾ (ਦਰੁਤ) ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
ਕਥਨ II : ਮਧਅਮ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਪੰਚਮ 16ਵੀਂ ਸ਼ਰੂਤੀ ਉੱਤੇ ਹੈ ।

ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣੋ :

- (a) ਕਥਨ I ਅਤੇ ਕਥਨ II ਦੋਵੇਂ ਸਹੀ ਹਨ ।
(b) ਕਥਨ I ਅਤੇ ਕਥਨ II ਦੋਵੇਂ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ।
(c) ਕਥਨ I ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਥਨ II ਗ਼ਲਤ ਹੈ ।
(d) ਕਥਨ I ਗ਼ਲਤ ਹੈ, ਪਰ ਕਥਨ II ਸਹੀ ਹੈ ।

ਭਾਗ ਅ

5×2=10

9. (a) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਲਿਖੋ :
ਗ੍ਰਾਮ, ਆਲਾਪ, ਤਾਨ

ਜਾਂ

- (b) ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ।

10. (a) ਤਾਨਪੁਰੇ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।

ਜਾਂ

- (b) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ :

- (i) ਅਲੰਕਾਰ
(ii) ਖਟਕਾ
(iii) ਕਣ

11. (a) ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਾਓ ਸ਼ੰਕਰ ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ ।

ਜਾਂ

- (b) 'ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ' ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ ।

12. (a) ਰਾਗ 'ਭੈਰਵ' ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ ।

ਜਾਂ

- (b) ਬਡੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ।

13. (a) ਤਾਨਪੁਰੇ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।

ਜਾਂ

- (b) ਸੰਗੀਤ ਪਰਿਜਾਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੰਗੀਤਕ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।

ਭਾਗ ਏ

2×6=12

14. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਰਾਗ ਦੇ ਦਰੁਤ ਖਿਆਲ ਦਾ ਸਵਰਲਿਪੀਬੱਧ ਲਿਖੋ ।
15. ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਅਤੇ ਝਪਤਾਲ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਨਾਂ ਦਾ ਠਾਹ ਅਤੇ ਤਿਗੁਨ ਨੂੰ ਤਾਲ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖੋ ।
16. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਵਰ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ 50 ਸਵਰਾਂ ਤਕ ਸਵਰ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰੋ :
- (i) ਨਿ ਸ ਗ ਮ, ਗ ਮ ਧ ਨਿ, ਧ, ਮ ਪੁ ਧ ਗ, ਮ ਗ ਰੇ ਸ ।
- (ii) ਗ ਮ ਧ ਨਿ ਸ, ਨਿ ਧ ਮ, ਗ ਮ ਗ ਸ ।